

การสถาปนาอำนาจของหญิงขายบริการทางเพศ ในเมืองเบตง จังหวัดยะลา

*สุรางค์ อาจณรงค์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงรูปแบบและเงื่อนไขของการสถาปนาอำนาจของหญิงขายบริการทางเพศในอำเภอเบตง โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์ ผลการวิจัยพบว่า หญิงขายบริการประสบความสำเร็จในการเสริมสร้างอำนาจ ดังจะเห็นได้จากมีส่วนร่วมในการเลือกแขกได้เอง ร่วมกำหนดค่าบริการ และร่วมกำหนดรูปแบบการให้บริการสำหรับเงื่อนไขที่เอื้ออำนวยต่อการสถาปนาอำนาจได้แก่ บริบทของการพัฒนาการเศรษฐกิจที่มีธุรกิจขายบริการทางเพศเป็นยุทธศาสตร์สำคัญ การสร้างทรัพยากรเชิงอำนาจในรูปของการเสริมความงาม การใช้ภาษาต่างประเทศ ทักษะการให้บริการที่น่าประทับใจ และการขยายตัวของวาทกรรมสตรีนิยมและวาทกรรมความเป็นปกติของอาชีพขายบริการทางเพศ

คำสำคัญ หญิงขายบริการทางเพศ การสถาปนาอำนาจ วาทกรรมสตรีนิยม การทำให้เป็นปกติของอาชีพขายบริการทางเพศ ทรัพยากรเชิงอำนาจ

* นักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี สาขาเอเชียศึกษา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ E-mail: surang030806@gmail.com

Empowering Female Sex Workers in Betong City, Yala Province

*Surang Ajnarong

Abstract

The objective of this research is to study forms and conditions for empowering female sex workers in Batong District. The qualitative method was used with in-depth interviews and observations. The study found that female sex workers succeed in their empowerment as they join in selection of their own client, determination of service fees, and the form of service deliveries. The conditions of their empowerment comprise of the economic development based on prostitution business as the key strategy, development of power resources in the forms of beauty creation, practice of foreign language speaking, improvement of service delivery skills, and the expansion of the discourses of feminism and normalization of the prostitution careers.

Keywords: Female Sex Workers, Empowerment, Discourse of Feminism, Normalization of the Prostitution Careers, Power Resources

* Student in Doctor of Philosophy Program in Asian Studies, Walailak University, E-mail: surang030806@gmail.com

ความสำคัญของปัญหา

ธุรกิจขายบริการทางเพศในสังคมไทยมีมาตั้งแต่อดีต¹ แม้เป็นอาชีพที่สังคมดูถูกดูแคลนอย่าง² ซึ่งไม่เพียงแต่หญิงขายบริการเท่านั้นที่ถูกสังคมรังเกียจ แต่ผู้ที่เข้าไปข้องเกี่ยวกับพวกหล่อนก็ถูกสังคมลงโทษเช่นเดียวกัน ดังที่พระยาอนุมานราชชนได้กล่าวว่า “การคบหาเสวนากับผู้หญิงคนชั่วถือกันว่าเป็นที่น่ารังเกียจ ไปสู่ขอลูกสาวเขา ถ้าเขารู้ว่าเป็นนักเลงเที่ยวผู้หญิงคนชั่วใครก็ไม่อยากจะได้มาเป็นเขย” (Anumanrachathon, 1979: 28) การดูถูกและเหยียดหยามหญิงขายบริการทางเพศ ยังสะท้อนจากคำเรียกแทนหญิงเหล่านี้ อาทิ หญิงคนชั่ว หญิงแพศยา หญิงโสเภณี หญิงงามเมือง หญิงนครโสเภณี นางนกเถื่อน พวกหนักโลก กะหรี เสรีณี หญิงโคมเขี้ยว นางโคจรตัวกามโรค ฯลฯ หญิงขายบริการในอดีตจึงมีสถานะเป็นเพียงวัตถุบำบัดความใคร่ที่น่ารังเกียจ

ในปัจจุบันนี้ภาพของโสเภณีที่ถูกตีตราให้เป็นหญิงชั่ว สกปรก และสาส์อน อันเป็นตราบาปที่ถูกประทับตั้งแต่ในอดีตยังคงปรากฏอยู่ แต่กลับถูกปิดทับไว้ด้วยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หญิงขายบริการทางเพศจึงถูกเปลี่ยนมุมมองจากสิ่งที่น่ารังเกียจมาเป็นสิ่งที่ควรให้ความช่วยเหลือ แนวคิดดังกล่าวได้ทำให้หญิงขายบริการกลายเป็นปัญหาสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะในด้านการค้ามนุษย์ซึ่งทั่วโลกไม่ยอมรับและยังประณามการกระทำนี้ การมีหญิงขายบริการทางเพศอยู่จึงเปรียบเสมือนเครื่องบ่งชี้ถึงสภาวะการฉ้อเอารเปรียบทางเพศ และส่งผลให้ “ประเทศเสื่อมเสียชื่อเสียง”

งานวิจัยที่ผ่านมาหลายชิ้นได้ชี้ให้เห็นถึงสถานะที่ต่ำต้อยของหญิงขายบริการทางเพศ โดยมองว่าด้านหนึ่งเป็นเพราะระบบโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลให้ผู้หญิงเข้าสู่อาชีพขายบริการ แต่ในอีกด้านหนึ่งก็ประทับทราหญิงขายบริการให้อยู่ในฐานะ “สินค้า” หรือ “วัตถุทางเพศ” ที่ลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์และพรางตาให้เห็นว่าการขายบริการเป็นงานอย่างหนึ่งในขณะที่ถูกค่าปฏิบัติต่อหญิงขายบริการในฐานะเป็นเครื่องเล่นเพื่อตอบสนองทางเพศเท่านั้น

¹ ในจดหมายเหตุลาลูแบร์ (สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช) ได้บันทึกเกี่ยวกับโสเภณีไว้ดังนี้: “ถ้าบุตรคนใดกระทำชั่วกับชายบูตริ่งให้แก่ชายผู้หนึ่ง ซึ่งมีความชอบธรรมที่จะเกณฑ์ให้สตรีที่ตนชื่อนั้นเป็นหญิงแพศยาหาเงินได้ โดยชายผู้นั้นต้องเสียเงินภาษีถวายพระมหากษัตริย์” (La Loubere, 1967: 331)

² กฎหมายลักษณะผัวเมีย (บัญญัติในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 พ.ศ. 2447) ได้กล่าวถึงหญิงอาชีพขายบริการทางเพศที่ถูกสังคมรังเกียจไว้ดังนี้ “มาตราหนึ่ง ชายใดสู่ขอเอา... หญิงนครโสเภณีมาเลี้ยงเป็นเมีย... พิจารณาเป็นสังข์ไร้ทำนให้ผจางหญิงชายนันด้วยไถนา ส่วนหญิงอันร้ายให้เอาเฉลวปะหน้า ทัดดอกขบาทั้งสองหู ร้อยดอกขบาแดงเป็นมาลัยใส่ศีรษะ ใส่คอแล้วให้เอาหญิงนั้นเข้าเทียมแอกข้างหนึ่ง ผจางด้วยไถนาสามวัน ถ้าแลชายผัวนั้นยังรักเมียมันอยู่มิให้ผจางไสร้ ทำนให้เอาชายผัวนั้นเข้าเทียมแอกข้างหนึ่ง หญิงอยู่ข้างหนึ่ง อย่าให้ปรับไหมชายผู้นั้นเลย” (Fine Arts Department, 1980: 278)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อต้องการศึกษาถึงรูปแบบที่แสดงออกในการสถาปนาอำนาจของหญิงชายบริการทางเพศในเมืองเบตง และเงื่อนไขที่เอื้ออำนวยต่อการสถาปนาอำนาจของหญิงชายบริการเหล่านี้

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

“การสถาปนาอำนาจ” เป็นแนวคิดที่อยู่ในความสนใจของนักสังคมวิทยา โดย Max Weber ได้กล่าวว่า อำนาจ (power) หมายถึง “ความเป็นไปได้ที่ผู้กระทำการผู้หนึ่งภายในความสัมพันธ์ทางสังคมจะอยู่ในตำแหน่งที่สามารถทำตามเจตจำนงของตนให้บรรลุผลได้ แม้ว่าจะถูกต่อต้านก็ตาม”

แนวคิดของ Weber มีประเด็นที่น่าสนใจ คือ: 1) “อำนาจ” ในที่นี้หมายถึง “อำนาจทางสังคม” ซึ่งเกิดขึ้นเมื่ออยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างคน 2 คนขึ้นไป 2) อำนาจไม่จริงยั่งยืน เมื่อบริบทเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจก็จะเปลี่ยนตามไปด้วย 3) ปกติบุคคลจะมีอำนาจไม่เท่ากัน โดยผู้มีอำนาจเหนือกว่าจะสามารถทำให้ความต้องการของเขาบรรลุผลได้ ในขณะที่ผู้ไร้อำนาจไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ 4) ในความสัมพันธ์เชิงอำนาจมักจะมีการต่อต้าน/ขัดแย้งจากผู้มีอำนาจน้อยกว่า และ 5) “ฐานที่มาของอำนาจ” (power base) อาจมีที่มาได้หลากหลาย เช่น ความแข็งแกร่งของร่างกาย อำนาจของเงิน อาวุธ ยุทธวิธี อำนาจของเสียงส่วนใหญ่ อำนาจของสื่อ อำนาจที่มาจากความหลงใหลคลั่งไคล้ ฯลฯ (Wanthana, 2008: 2-3; Olsen, 1978: 44)

กล่าวโดยสรุป นักสังคมวิทยากระแสหลักศึกษา “อำนาจ” โดยได้รับอิทธิพลจาก Max Weber ซึ่งมองว่า “อำนาจ” ขึ้นอยู่กับทรัพยากรเชิงอำนาจ และเทคนิคการใช้อำนาจ แนวคิดดังกล่าวนี้ประสบปัญหาสำคัญ คือ “คนชายขอบ” ในปัจจุบัน (อาทิ คนพิการ คนชรา ผู้ป่วยโรคเอดส์ คนยากจนในชนบท คนกลุ่มน้อย โสเภณี ฯลฯ) ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่มี “ทรัพยากรเชิงอำนาจ” แต่พวกเขากลับสามารถสถาปนาอำนาจขึ้นมาได้ นอกจากนี้อำนาจต่อต้าน/ขัดแย้งของพวกเขายังมีจุดมุ่งหมายในการขยายพื้นที่ทางวัฒนธรรม เพื่อให้พวกเขาตนมีที่ยืนในสังคมได้อย่างมั่นคงและเต็มไปด้วยความเชื่อมั่น พร้อม ๆ กับดำเนินการเจรจาต่อรองเพื่อมีส่วนร่วมในการแบ่งปันสิทธิประโยชน์ทางสังคมอย่างเท่าเทียมกับสมาชิกอื่น ๆ ของสังคม (Samukkethum, 2011: 24)

แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจที่น่าสนใจอีกแนวคิดหนึ่ง คือ แนวคิดว่าด้วยวาทกรรมของ Foucault (Foucauldian discourse theory) ประเด็นที่เขาให้ความสนใจมาโดยตลอดคือ ปฏิบัติการของอำนาจ (“the how” of power) Foucault มองว่าในแต่ละสังคมมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจชุดต่าง ๆ ประกอบกันอยู่อย่างซับซ้อน แต่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น สะสม และส่งผ่าน โดยผ่านการปฏิบัติการของวาทกรรมว่าอะไรคือความดีงามและถูกต้อง โดยอำนาจดำรงอยู่คู่กับ “สัจจะ” เสมอ สิ่งที่เขาสงสัยคือ “กรอบความคิดเรื่องสิทธิอำนาจ กลไกของอำนาจ การเผยแพร่ของสัจจะหรือกฎเกณฑ์แห่งอำนาจ และอำนาจของวาทกรรม” (Foucault, 1980: 85)

Foucault เชื่อว่าความคิดและพฤติกรรมของคนเราถูกกำกับควบคุมโดยวาทกรรม อันทำให้คนเราขาดอิสรภาพ ซึ่ง “วาทกรรม” ในที่นี้หมายถึงถ้อยแถลงในรูปของคำพูดและข้อเขียนที่ปรากฏอยู่

ทั่วไปทุกหนทุกแห่ง Foucault ต้องการค้นหาเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้เกิดวาทกรรมขึ้นมา ในขณะเดียวกัน เขามีความเชื่อว่าอำนาจก่อให้เกิดความรู้ โดยการทำให้มนุษย์เป็นผู้กระทำ (subject) และควบคุมผู้กระทำนั้นด้วยความรู้ อำนาจกับความรู้จึงเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ออก

Foucault มองอำนาจทั้งด้านลบและบวก คือ ทั้งด้านบังคับควบคุมและการผลิตสร้าง หรือด้านทำลายและสร้างสรรค์ ด้านการครอบงำและการปลดปล่อยให้มีเสรีภาพ เขามองว่าอำนาจต้องมียุขของการผลิตสร้าง/ให้เกิดบางสิ่งบางอย่างได้ อำนาจคือพลังที่สามารถผลิตทั้งความรู้และความจริง เนื่องจากอำนาจเป็นนามธรรมที่มองไม่เห็น อำนาจจึงมองเห็นได้ก็ด้วยการมองผ่านการปฏิบัติการเท่านั้น (Ganjanapan, 2012: 125-124)

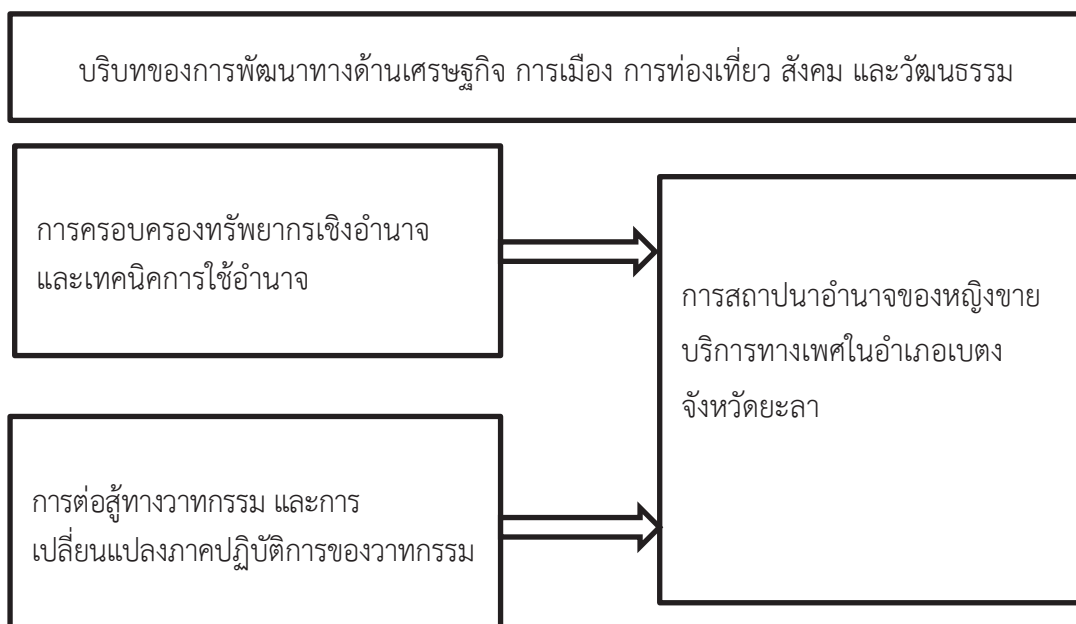
Foucault ชี้ให้เห็นว่า นักวิชาการไม่ได้แสวงหาความจริงแท้อย่างเป็นทางการและอิสระ แต่ถูกจำกัดอยู่ในระบอบของความจริง (Regime of Truth) ความจริงถูกสร้างขึ้นโดยการจำกัดบังคับหลายรูปแบบด้วยระบอบของความจริงซึ่งประกอบด้วยวาทกรรมที่กำหนดว่าอะไรถูกอะไรผิด รวมทั้งวิธีการควบคุมให้คนแยกแยะถูกผิดตามกรอบนั้น วิธีการและเทคนิคที่จะนำไปสู่การเข้าถึงความจริง และสถานะของผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าพูดความจริง (Foucault, 1984: 73) การสร้างความรู้ของนักวิชาการจึงถูกจำกัดโดยกรอบของสิ่งที่ถูกยอมรับว่าถูกหรือผิด ซึ่งมีฐานอยู่ที่อำนาจ

จะเห็นได้ว่า Foucault พิจารณาอำนาจโดยเชื่อมโยงกับความรู้และการทำให้มนุษย์กลายเป็นประธานผู้กระทำ พร้อมๆ กับเป็นผลผลิตของวาทกรรม เนื่องจากตัวตนของมนุษย์ถูกผลิตจากสังคมวัฒนธรรมรอบๆ ตัว อำนาจมิได้ถูกผูกขาดโดยศูนย์กลางอำนาจ หรือจากสถาบันอำนาจหลักที่เป็นทางการ หากแต่ปรากฏอยู่ในทุกที่ของความสัมพันธ์ทางสังคม โดยจะแสดงออกในภาคปฏิบัติการในแต่ละสนาม (site) และบริบทของอำนาจมาจากทุกทิศทางรอบๆ ตัวเรา รวมทั้งมาจากตัวเราเองด้วย อำนาจจึงไม่ได้มีหนึ่งเดียวแต่มีความสลับไหล ต่อรอง ขัดแย้ง ต่อต้าน ร่วมมือ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบท แม้แต่ความเป็นบุคคล (subject) ก็เป็นผลมาจากความสัมพันธ์ทางอำนาจ เนื่องจากบุคคลถูกห่อหุ้มด้วยวาทกรรมและการปฏิบัติการของวาทกรรม (Thosakul, 2005: 38)

กล่าวโดยสรุป แนวคิดสังคมวิทยากระแสหลักมองว่า “อำนาจ” ขึ้นอยู่กับการครอบครองทรัพยากรเชิงอำนาจ และเทคนิคการใช้อำนาจ ส่วน Michel Foucault มองอำนาจโดยผ่านวาทกรรมและภาคปฏิบัติการของวาทกรรม รวมทั้งความเป็นเอกภาพระหว่างอำนาจกับความรู้และความจริง แนวคิดดังกล่าวจะถูกนำมาใช้เป็นกรอบเบื้องต้นสำหรับการศึกษาถึงการสถาปนาอำนาจของหญิงชายบริการทางเพศในอำเภอเบตง เพื่อพิจารณาว่าหญิงเหล่านี้มีการเสริมสร้างทรัพยากรเชิงอำนาจและเทคนิคการใช้อำนาจอย่างไรบ้าง รวมทั้งมีการโต้ตอบกับวาทกรรมสตรีนิยม และวาทกรรมเกี่ยวกับหญิงชายบริการทางเพศอย่างไร

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

แผนภาพที่ 1: กรอบแนวคิดในการศึกษาเรื่องการสถาปนาอำนาจของหญิงขายบริการทางเพศ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยใช้เวลาเก็บข้อมูลอยู่ในพื้นที่รวม 14 เดือน (พฤศจิกายน 2556 ถึง ธันวาคม 2557) โดยในช่วง 2 เดือนแรก ผู้วิจัยเข้าพื้นที่เพื่อศึกษาบริบทของสถานประกอบการ รูปแบบการขายบริการทางเพศ สภาพการดำเนินชีวิตประจำวันของหญิงขายบริการ และข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าของสถานประกอบการ ในช่วงนี้ผู้วิจัยพยายามสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานขายบริการทางเพศเพื่อหาช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลระดับลึกต่อไป ในช่วง 5 เดือนถัดมาผู้วิจัยใช้เวลาในการสัมภาษณ์เจ้าของสถานบริการ คนเชียร์แขก นักท่องเที่ยว และเข้าไปสังเกตในสถานบันเทิงรูปแบบต่างๆ เพื่อศึกษารูปแบบหรือวิธีการอยู่ร่วมกับลูกค้าของหญิงขายบริการ ในช่วง 3 เดือนต่อมาได้ทำการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวและหญิงขายบริการทางเพศสังกัดบ้านช่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวนชาติของประเทศมาเลเซียซึ่งอยู่ในเดือนสิงหาคมจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมาก จึงเป็นโอกาสที่จะพูดคุยกับนักท่องเที่ยวได้อย่างหลากหลาย ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าหญิงขายบริการที่มีไว้รองรับนักท่องเที่ยวในช่วงนั้นมีจำนวนไม่เพียงพอ ทำให้คุณค่าของหญิงที่มีอยู่มีสูงขึ้นไปวันธรรมดา จนถึงในช่วง 4 เดือนสุดท้าย ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อความชัดเจน และเก็บรายละเอียดที่ยังไม่สมบูรณ์

สำหรับข้อได้เปรียบของผู้วิจัยในการศึกษานี้ก็คือ ผู้วิจัยมีความคุ้นเคยกับพื้นที่เป็นอย่างดี เนื่องจากในปี 2528 – 2541 ผู้วิจัยได้ไปปฏิบัติหน้าที่ครู ณ โรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในเมืองเบตง

การอยู่ในพื้นที่นานถึง 13 ปี ทำให้มีโอกาสร่วมสนทนากับและรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับหญิงขายบริการ ได้รู้จักเจ้าของช่อง แมงดา (คนเชียร์แขก) นักท่องเที่ยว รู้จักพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของช่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ รับรู้ถึงความทุกข์ทรมานของหญิงขายบริการทางเพศในยุคช่องปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการดังนี้ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึกหญิงขายบริการทางเพศ เจ้าของช่อง คนเชียร์แขก นักท่องเที่ยว และชาวบ้านในชุมชน 2) การศึกษารายกรณี โดยเลือกศึกษาหญิง ขายบริการทางเพศบ้านชินคาราโอเกะที่เข้ามาขายบริการในเบตง 3 เดือนขึ้นไป จำนวน 6 ราย 3) การ สังเกตการณ์เกี่ยวกับสถานบริการ ความเคลื่อนไหวและความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ สังเกตบรรยากาศยามค่ำคืนของสถานบันเทิง เพื่อต้องการรับทราบเกี่ยวกับการใช้ชีวิตร่วมกับลูกค้าของ หญิงขายบริการ นอกจากนี้ยังได้สังเกตพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้องภายในบ้านช่อง ทั้งในช่วงปกติและ ในช่วงที่มีลูกค้าเข้าไปใช้บริการ

สำหรับการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ได้ใช้วิธีการแบบสามเส้า (triangulation) โดยการ สัมภาษณ์คนที่สองเพื่อนำมาตรวจสอบกับข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์คนที่หนึ่ง ซึ่งหากพบว่าข้อมูล ที่ได้รับไม่ตรงกันก็จะตรวจสอบเพิ่มเติมโดยการสัมภาษณ์คนที่สาม ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ประสบปัญหาที่ จะต้องมีการค้นหาความจริงจากการสัมภาษณ์คนที่ 3 – 5 อยู่บ่อย ๆ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัย ได้ใช้วิธีการพิจารณาถึงความสอดคล้องระหว่างข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้กับแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ โดยพิจารณา กลับไปกลับมาหลาย ๆ ครั้ง ทั้งความสอดคล้องกับทฤษฎีสังคมวิทยากระแสหลัก และความสอดคล้องกับ แนวคิดของ Michel Foucault โดยพยายามตั้งคำถามและค้นหาคำตอบให้กับปริศนาต่าง ๆ ที่ยังไม่ เข้าใจและไม่ลงตัว จนกระทั่งสามารถอธิบายภาพรวมได้อย่างน่าพึงพอใจในแต่ละประเด็น จึงเริ่มลงมือ เขียนรายงาน

บริบทของพื้นที่

เมืองเบตง จ.ยะลา มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซียทางด้านรัฐเปรัก และรัฐเคดาห์ถึงรัฐ ปีนัง แม้อาชีพส่วนใหญ่ของผู้อยู่อาศัยในอำเภอเบตงยังคงทำเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สวน ยางพารา และสวนผลไม้ แต่เศรษฐกิจหลักก็คือ “การท่องเที่ยว” โดยมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลาย แห่ง ทั้งแหล่งท่องเที่ยวเพื่อความบันเทิงสมัยใหม่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิง ประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

เบตงเป็นเมืองชายแดนที่มีผู้คนสัญจรผ่านเข้าออกเพื่อติดต่อทางธุรกิจการค้า และการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ (มาเลเซีย จีน และอินเดีย) เป็นสัดส่วนมากกว่า นักท่องเที่ยวไทยถึงสามเท่ากว่า (ดูในตารางที่ 1) ส่งผลให้เบตงกลายเป็นเมืองที่มีผู้คนหนาแน่น อาชีพ ขายบริการทางเพศเป็นอาชีพที่มีความสำคัญ โดยหญิงขายบริการส่วนใหญ่เป็นชาวไทยที่เดินทางมาจาก เกือบทุกจังหวัด นอกจากนี้ยังมีผู้หญิงพม่า เวียดนาม ลาว จีน อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ หญิงขายบริการ เหล่านี้ได้เข้าสู่อาชีพด้วยความสมัครใจ แต่หญิงขายบริการทางเพศในเบตงมีความแตกต่างจากเมือง ท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่ส่วนใหญ่เปิดให้บริการแก่นักท่องเที่ยวไทยเป็นหลัก แต่หญิงขายบริการในเบตงปฏิเสธการ

ให้บริการแก่นักเที่ยวไทย โดยมีการประกาศให้เป็นที่รับรู้กันทั่วไปว่าเป็นสถานที่ขายบริการแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเท่านั้น

สถานบริการทางเพศในเบตงประกอบด้วย 3 ย่าน แต่ละย่านต่างมีสถานบริการเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้พื้นที่ในยามค่ำคึกคักประดับด้วยแสงสีสว่างไสว มีเสียงเพลงดังสนั่น ผู้คนเดินกันไปมาไม่ขาดสายตา โดยเฉพาะในบริเวณสองข้างทางที่พลุกพล่านไปด้วยขายนักร้อง นักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียและชาวจีนจำนวนมากมีเป้าหมายในการเที่ยวโสเภณี เนื่องจากเบตงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงด้านการให้บริการ ธุรกิจขายบริการทางเพศได้ส่งผลให้เบตงมีการพัฒนาและขยายตัวอย่างรวดเร็ว เกิดสภาพคล่องทางการเงิน ธุรกิจทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นร้านค้า ร้านอาหาร โรงแรม ที่พัก ร้านเสริมสวย ล้วนได้รับรายได้สูงมากในแต่ละเดือน รวมทั้งมีธุรกิจเกิดใหม่จากการมีหญิงขายบริการในพื้นที่ ทั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับงานขายบริการทางเพศ เช่น ร้านนวด บาร์เบอร์ ร้านคาราโอเกะ และธุรกิจที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและหญิงขายบริการทางเพศอีกหลายประเภททั้งที่ถูกกฎหมาย และผิดกฎหมาย เช่น รถเช่าเหมาลำ รถรับจ้าง บ่อนการพนัน ร้านอาหาร ดิสโก้เธค เป็นต้น

จากการสำรวจในพื้นที่พบว่า มีธุรกิจบ้านช่องจำนวน 34 หลัง ร้านคาราโอเกะ 55 ร้าน ร้านนวดแผนไทย 25 ร้าน ร้านบาเบียร์ 15 ร้าน และดิสโก้เธค 12 แห่ง นอกจากนี้ยังมีร้านนวดแผนโบราณ แผนปัจจุบัน และบาร์เบอร์ที่มีการขายบริการทางเพศแอบแฝงอยู่ จากข้อมูลที่มีอยู่ พบว่ามีหญิงขายบริการทางเพศเฉพาะกลุ่มบ้านช่อง 714 คน (ข้อมูลทะเบียนผู้รับบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์บริการสาธารณสุขชุมชน) ซึ่งหากรวมร้านประเภทอื่น ๆ ทั้งหมด คาดว่าน่าจะมีหญิงขายบริการทางเพศไม่ต่ำกว่า 3,000 – 5,000 คน

ตารางที่ 1: นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาอำเภอเบตงโดยผ่านด่านตรวจคนเข้าเมือง พ.ศ. 2547-2557

ปี	นักท่องเที่ยว			รายได้ (ล้านบาท)		
	ไทย	ต่างชาติ	รวม	ไทย	ต่างชาติ	รวม
2547	73,028	171,092	244,120,	136.25	553.98	690.23
2548	57,179	163,427	220,606	84.01	486.34	570.35
2549	51,030	224,071	282,463	76.79	688.31	765.11
2550	45,297	224,071	269,368	63.46	599.60	663.063
2551	69,463	242,249	311,712	97.44	629.27	726.71
2552	50,438	250,132	300,670	140.97	963.74	1,104.71
2553	101,876	271,393	373,269	211.49	1,108.50	1,319.99
2554	97,039	238,929	335,968	271.57	1,057.21	1,328.78
2555	110,299	318,745	429,044	336.68	1,422.56	1,759.24
2556	115,650	448,121	563,771	362.59	2,057.80	2,420.39
2557	122,740	466,913	589,653	388.95	2,130.74	2,519.69

ที่มา : (ด่านตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดยะลา, 2557)

รูปแบบการสถาปนาอำนาจของหญิงขายบริการ

จากการศึกษาหญิงขายบริการทางเพศในเชิงลึกจำนวน 6 คน พบว่ามีอายุประมาณ 23 – 28 ปี ทั้งหมดอพยพมาจากภาคตะวันออก อีสาน และภาคกลาง ครึ่งหนึ่งเคยสมรสและมีบุตร แต่ครอบครัวล้มเหลวจึงจำเป็นต้องมาประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ โดยก่อนเข้ามาทำงานในเบตง เคยทำงานขายบริการที่อื่นมาก่อน พวกหล่อนทุกคนต่างพึงพอใจที่ได้ทำงานขายบริการในอำเภอเบตง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับแขกชาวต่างชาติที่ไม่สนใจเรื่องส่วนตัว หลายรายต้องการหญิงบริการเพื่อเป็นเพื่อนร่วมเที่ยว/ร่วมดื่ม บางรายไม่สนใจการมีเพศสัมพันธ์ และจ่ายทิปหนัก แตกต่างกับนักเที่ยวชาวไทยที่ชอบซักถามเรื่องส่วนตัว ชอบแสดงความเห็นอกเห็นใจ แต่เน้นการมีเพศสัมพันธ์ และไม่ค่อยจ่ายทิป ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้หญิงเหล่านี้ในเบตงปฏิเสธที่จะรับแขกคนไทย

การสถาปนาอำนาจของหญิงขายบริการสามารถแสดงออกเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่เกี่ยวข้อง อาทิ แขนักเที่ยว เจ้าของสถานบริการ คนเชียร์แขก แม่บ้าน ช่างเสริมสวย เป็นต้น โดยหญิงบริการเหล่านี้แสดงออกถึงการเป็นฝ่ายรุกในการสนทนา แสดงความคิดเห็นต่างด้วยความเชื่อมั่น การเจรจาต่อรองในประเด็นต่าง ๆ บ่อยครั้งที่คนเชียร์แขกและแม่บ้านแสดงออกถึงความเกรงใจและกลัวว่าหญิงขายบริการจะไม่พอใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หญิงขายบริการที่หน้าตาดี/มีนักท่องเที่ยวเลือกใช้บริการเป็นจำนวนมาก ซึ่งเจ้าของสถานบริการมักให้ความเกรงใจและคอยเอาอกเอาใจเพราะกลัวว่าหญิงหน้าตาดีดังกล่าวจะลาออกไปทำงานที่อื่น ภายใต้บริบทที่หญิงขายบริการในเบตงมีจำนวนไม่เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ยิ่งทำให้อำนาจต่อรองตกเป็นของหญิงบริการอย่างเห็นได้ชัด

จากการศึกษาในครั้งนี้ สามารถจำแนกรูปแบบการแสดงออกเชิงอำนาจในสถานการณ์ต่าง ๆ ของหญิงขายบริการทางเพศในเมืองเบตงได้ดังนี้ ประการแรก การแสดงออกเชิงอำนาจในความสัมพันธ์กับคนกลุ่มอื่น ๆ ภายในบ้านช่อง หญิงขายบริการจะมีรูปแบบเฉพาะสำหรับการสร้างความสัมพันธ์เพื่อสร้างอำนาจให้กับตนเอง อาทิ การใช้เงินในการว่าจ้างแม่บ้านให้ทำสิ่งต่าง ๆ ให้กับตนเอง ทั้งการซักล้างเสื้อผ้า การซื้อของ การทำของกินที่ตัวเองต้องการ ฯลฯ บางครั้งมีการให้ของขวัญในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันปีใหม่ วันเกิด ส่วนหญิงบริการที่หน้าตาดีและมีแขกขาประจำจะทำให้เจ้าของสถานบริการเกรงใจและให้ความสำคัญกับตนเป็นพิเศษ รวมทั้งใช้รูปร่างหน้าตาและนิสัยเพื่อให้เชียร์ง่าย คนเชียร์แขกไม่ต้องเชียร์มาก แยกเห็นครั้งแรกก็ชอบจนมีงานให้ทำได้ทุกวัน ส่วนเจ้าของบ้านช่องก็นั่งนับเงินที่ไหลมาเทมา จึงอาจกล่าวได้ว่าภายใต้ความสัมพันธ์ที่หญิงขายบริการเป็นศูนย์กลางของธุรกิจย่อมจึงส่งผลให้หญิงขายบริการเกิดอำนาจต่อรองกับบุคคลที่เกี่ยวข้องภายในบ้านช่องได้โดยไม่ยาก

ประการที่สอง การแสดงออกเชิงอำนาจในการเลือกลูกค้า หญิงขายบริการทางเพศในเมืองเบตงสามารถเลือกลูกค้าได้ โดยจำแนกคุณสมบัติของลูกค้าที่หญิงขายบริการประสงค์จะเลือกได้เป็น 7 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเลือกลูกค้าจีนหนุ่ม 2) ลูกค้าจีนแก่ 3) ลูกค้ามลายูหนุ่ม 4) ลูกค้ามลายูแก่ 5) ลูกค้าอินเดียหนุ่ม 6) ลูกค้าอินเดียแก่ และ 7) ให้บริการแก่ลูกค้าได้ทุกกลุ่ม อำนาจในการเลือกลูกค้าของหญิงบริการในเบตงถือเป็นอำนาจที่พิเศษและมีความสำคัญยิ่ง เมื่อเทียบกับหญิงขายบริการในจังหวัดอื่น ๆ ที่ไม่มีสิทธิเลือกลูกค้า ตรงกันข้าม มีแต่ลูกค้าเท่านั้นที่เป็นฝ่ายเลือกหญิงบริการได้ตามความพึงพอใจ สิทธิใน

การเลือกลูกค้าของหญิงบริการเบตงดังกล่าวส่งผลให้พวกหล่อนเป็นฝ่ายรุกในการแสวงหาเพื่อทำให้อรสนิยมของตนได้รับการตอบสนอง อาทิ หญิงบางคนชอบขวามลายูเพราะสุภาพ อ่อนโยน และไม่ค่อยตีมือ บางคนชอบหนุ่มจีนเพราะชอบดื่มและร้องเพลงเสียงดัง บางคนชอบชายจีนสูงอายุเนื่องจากใจดีและจ่ายหนัก การตัดสินใจเลือกแขกของหญิงบริการในบ้านช่องเป็นที่รับรู้ของคนเชียร์แขก ซึ่งคนเชียร์แขกก็จะเรียกหญิงบริการที่มีรสนิยมตรงกับคุณลักษณะของนักเที่ยวที่เดินเข้ามาในบ้านช่อง โดยหญิงบริการแต่ละคนก็จะมีการศึกษาหาความรู้เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับรับแขกตามคุณสมบัติที่ตนเลือก เช่น คนที่รับแขกชาวจีนก็จะฝึกพูดภาษาจีน ส่วนคนที่รับแขกขวามลายูก็จะฝึกพูดภาษามลายู รวมทั้งเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร การแต่งกาย และมารยาทต่าง ๆ อีกด้วย

ประการที่สาม การแสดงออกเชิงอำนาจในการกำหนดอัตราค่าบริการ หญิงขายบริการในเมืองเบตงสามารถกำหนดค่าตัวในการให้บริการแต่ละครั้งได้ด้วยตัวเอง และสามารถใช้พื้นที่เคลื่อนย้ายตัวเองเพื่อการรักษาระดับค่าตัว อันแตกต่างกับหญิงบริการในจังหวัดอื่น ๆ ที่ไม่สามารถกำหนดอัตราค่าบริการของตัวเองได้ เนื่องจากต้องเป็นไปตามอัตราที่สถานบริการกำหนด

ประการที่สี่ การแสดงออกเชิงอำนาจในการกำหนดรูปแบบการให้บริการ พบว่าหญิงขายบริการทางเพศในเมืองเบตงสามารถกำหนดจำนวนครั้งของการให้บริการในแต่ละรอบของการซื้อบริการได้ โดยในบ้านช่องนั้นไม่มีการให้บริการห้องพัก ดังนั้นเมื่อแขกได้เลือกหญิงบริการเป็นคู่ของตนแล้ว ทั้งสองก็จะพากันออกไปหาความสำราญในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ โดยช่วงเวลา 1 รอบของการให้บริการก็คือ 1 วัน ซึ่งโดยทั่วไปหญิงบริการจะทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ในการนำนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติไปในสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งหล่อนในฐานะคนนำเที่ยวย่อมใช้อำนาจในการตัดสินใจเลือกร้านอาหาร หรือสถานที่ต่าง ๆ ได้ค่อนข้างสูง นอกจากนี้พวกหล่อนยังสามารถกำหนดการให้บริการเพศสัมพันธ์แก่แขกได้อีกด้วย ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่าโดยทั่วไปกำหนดให้บริการเพศสัมพันธ์ไม่เกิน 2 ครั้งต่อ 1 รอบบริการ โดยมีเงื่อนไขว่าการมีเพศสัมพันธ์แต่ละครั้งนั้น ลูกค้าต้องใช้ถุงยางอนามัย มิฉะนั้นจะถูกปฏิเสธที่จะมีเพศสัมพันธ์ด้วย

เงื่อนไขที่เอื้ออำนาจต่อการสถาปนาอำนาจของหญิงบริการ

อาจกล่าวได้ว่าหญิงขายบริการในเบตงมีความเป็นอิสระและมีอำนาจการต่อรองค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตาม อำนาจมิได้เกิดขึ้นท่ามกลางสุญญากาศ แต่เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่เอื้ออำนวยให้หญิงขายบริการสามารถเสริมสร้างอำนาจของตนได้สำเร็จ ดังจะได้พิจารณาตามลำดับ:

ประการแรก “เงื่อนไขด้านบริบทเชิงพื้นที่” เมืองเบตงเป็นเมืองชายแดนที่เศรษฐกิจของเมืองขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวเชิงบันเทิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย จีน และอินเดีย แม้เบตงจะเป็นเมืองที่มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติให้เลือกเป็นจำนวนมาก แต่นั่นเป็นเพียงส่วนประกอบให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามามีกิจกรรมทำมากขึ้น และสามารถอยู่ในพื้นที่นานขึ้น แต่วัตถุประสงค์หลักของนักท่องเที่ยวก็คือ การเข้ามาหาความสุขจากหญิงขายบริการทางเพศ ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในพื้นที่ ผู้หญิงเหล่านี้ทำให้เมืองเบตง มีความคึกคัก เป็นเมืองที่มีชีวิตชีวา และเป็นเมืองเศรษฐกิจหลักของจังหวัดยะลา

เมื่อนักท่องเที่ยวหลั่งไหลเข้ามาเที่ยวในเบตงเป็นจำนวนมากก็ยิ่งทำให้ธุรกิจขายบริการทางเพศเป็นธุรกิจยุทธศาสตร์ที่สำคัญของเมือง และส่งผลให้เกิดธุรกิจต่อเนื่องจำนวนมาก ทั้งธุรกิจต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เช่น ธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร รถเช่า ร้านขายเสื้อผ้า ร้านเสริมสวย ร้านสะดวกซื้อ ฯลฯ จึงอาจกล่าวอย่างไม่เกินเลยได้ว่า ธุรกิจขายบริการทางเพศเป็นหัวใจสำคัญของระบบเศรษฐกิจของเมืองเบตง เมื่อเป็นเช่นนี้จึงส่งผลให้ผู้ประกอบอาชีพขายบริการทางเพศได้รับความสำคัญจากทั้งหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ดังจะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปดูแลความปลอดภัยในย่านสถานบริการทั้ง 3 ย่านอย่างแน่นหนา มีการจัดเวรยามและจัดรถลาดตระเวนตลอด 24 ชั่วโมง ส่วนหน่วยงานสาธารณสุขเข้าไปให้บริการตรวจโรค หน่วยงานเทศบาลจัดโซนนิ่งให้กับสถานบริการเพื่อความสะอาดในการเข้าไปใช้บริการ และเพื่อให้เป็นแหล่งบันเทิงที่น่าประทับใจสำหรับนักท่องเที่ยว หญิงขายบริการจึงเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจ อันส่งผลให้สถานะของหญิงบริการเหล่านี้ถูกยกระดับให้สูงขึ้นและมีความเสมอภาค/ไม่แตกต่างไปจากหญิงที่ประกอบอาชีพอื่นๆ หรืออาจมีชีวิตที่ดีกว่าเนื่องจากมีรายได้สูงและมีสิ่งอำนวยความสะดวกดีกว่า

เงื่อนไขที่สอง “การครอบครองทรัพยากรเชิงอำนาจ” หญิงขายบริการทางเพศเรียนรู้การสร้างจุดแข็ง เพื่อเป็นฐานในการสร้างอำนาจให้กับตัวเอง ซึ่งทรัพยากรเชิงอำนาจที่หญิงบริการพยายามเสริมสร้างมี ดังนี้

ประการแรก การเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เนื่องจากภาษาเป็นเครื่องมือที่หญิงบริการใช้ยกระดับอำนาจการต่อรองของตนให้สูงขึ้น ด้วยเหตุที่นักท่องเที่ยวต่างชาติต่างต้องการหญิงบริการที่สามารถสื่อสารกับพวกตนได้อย่างเข้าใจ หญิงบริการที่เข้ามาอยู่ในเบตงใหม่ๆ จึงต้องใช้ความพยายามอย่างสูงในการเรียนภาษาพูดของลูกค้า ไม่ว่าจะเป็นภาษาอังกฤษ ภาษามลายู ภาษาจีน ซึ่งอาจเรียนเพียงหนึ่งภาษาหรือสองภาษาก็มี โดยใช้เวลาประมาณ 1 ปี พวกหล่อนก็สามารถพัฒนาทักษะด้านภาษาได้อย่างน่าพึงพอใจ

ประการที่สอง การเสริมความงาม มนุษย์ทุกคนชอบความสวยงาม ดังนั้น ความสวยเป็นทรัพยากรเชิงอำนาจที่สำคัญสำหรับหญิงบริการในการสร้างแรงดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว จึงเป็นธรรมดาที่พบว่า เมื่อกลับจากทำงานหญิงบริการทุกคนจะต้องไปร้านเสริมสวยเพื่อเสริมความงาม ทั้งทำสีผม ทำเล็บ ขัดหน้า ขัดผิว เพื่อปรุแต่งให้สวยสะดุดตา รวมทั้งบางคนยังมีการเสริมจมูก ดัดฟัน และลดความอ้วน แม้จะมีค่าใช้จ่ายที่สูงลิ่วก็ตาม

ประการที่สาม เรียนรู้เทคนิคและวิธีการให้บริการ หญิงขายบริการต้องเรียนรู้และฝึกฝนเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการให้บริการเพื่อให้ลูกค้าเกิดความประทับใจ อันจะนำไปสู่เงินรางวัลก้อนโต พร้อมกับผูกมัดใจนักท่องเที่ยวให้กลายเป็นแขกขาประจำ นอกจากนี้ยังพบว่ามียกเที่ยวชาวต่างชาติหลายคนที่รับเลี้ยงดูหญิงบริการโดยการส่งเงินมาให้ใช้เป็นประจำทุกเดือน

ประการที่สี่ การสร้างเครือข่าย หญิงขายบริการเกือบทั้งหมดเป็นคนต่างถิ่น หญิงเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีประสบการณ์การขายบริการทางเพศจากพื้นที่อื่นมาก่อนไม่น้อยกว่า 3 ปี ทำให้หญิงเหล่านี้มีเครือข่ายเพื่อนร่วมอาชีพ ที่เชื่อมโยงกันตั้งแต่ในกรุงเทพมหานคร พัทยา ภูเก็ตตอนบน ภูเก็ตตอนล่าง และต่างประเทศ เครือข่ายเพื่อนร่วมอาชีพดังกล่าวทำหน้าที่เป็นช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เป็นแหล่ง

ของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการให้ทางเลือกในการแสวงหาสถานที่ทำงานใหม่ที่ดีกว่าเดิม เนื่องจากการเปลี่ยนที่ทำงานใหม่ จะทำให้พวกหล่อนกลายเป็นคนใหม่ในสถานที่แห่งนั้น นอกจากนั้นแล้วการมีสถานที่ทำงานแห่งใหม่คอยรองรับ จะทำให้อำนาจการต่อรองต่าง ๆ กับเจ้าของบ้านช่องเพิ่มสูงขึ้นอย่างเด่นชัด ดังนั้นเครือข่ายดังกล่าวจึงเป็นทรัพยากรเชิงอำนาจที่สำคัญในการช่วยเสริมสร้างจุดแข็ง

เงื่อนไขที่สาม “การสร้างความเข้มแข็งของวาทกรรมต่อต้าน” หญิงขายบริการทางเพศในอดีต ถูกกดขี่และเอารัดเอาเปรียบ เนื่องจากตกอยู่ภายใต้วาทกรรมครอบงำถึง 2 ชั้น คือ “วาทกรรมชายเป็นใหญ่” และ “วาทกรรมความสกปรกของหญิงขายบริการ” วาทกรรมครอบงำดังกล่าวเก็บกดปิดกั้นหญิงที่ถูกมองว่ามีพฤติกรรมเบี่ยงเบนดังกล่าวให้ตกอยู่ในสภาวะไร้อำนาจ ถูกรังเกียจเหยียดฉุนท์ จนไม่มีพื้นที่ทางสังคมวัฒนธรรมของตนเอง

กรณีของวาทกรรมชายเป็นใหญ่ที่ครอบงำสังคมไทย ยกย่องผู้ชายให้เป็นช้างเท้าหน้า ส่วนหญิงคือผู้อ่อนแอ ต้องพึ่งพิงผู้ชาย ให้ผู้ชายทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครอง เป็นผู้นำ และหาเลี้ยงครอบครัว ความเชื่อดังกล่าวเน้นย้ำให้หญิงทำหน้าที่เป็นแม่บ้านและเลี้ยงลูก ความอ่อนแอของหญิงจึงเป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้น (social construction of reality) จากกระบวนการดังกล่าว “วาทกรรมแม่ศรีเรือน” ที่กักขังหญิงให้ใช้ชีวิตอยู่กับบ้านได้กดทับหล่อนมิให้ลุกขึ้นมาพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ จึงส่งผลให้หญิงกลายเป็นคนขาดความรู้ ขาดความสามารถในการคิดไตร่ตรองด้วยเหตุผล และไร้อำนาจ แต่จากข้อเท็จจริงที่ว่า มีครอบครัวจำนวนมากที่หัวหน้าครอบครัวขาดความรับผิดชอบในหน้าที่และไม่ดูแลครอบครัวให้ได้รับความเป็นอยู่ที่ดีตามอัตภาพ อันส่งผลให้สมาชิกหญิงจำเป็นต้องลุกขึ้นมาทำหน้าที่เพื่อเติมเต็มให้ครอบครัวมีความสมบูรณ์ แต่ด้วยเหตุที่หญิงถูกทำให้ขาดความรู้และไร้ความสามารถ ในขณะที่ช่องทางอาชีพนอกบ้านที่สามารถสร้างรายได้นั้นเปิดโอกาสให้แก่หญิงน้อยมาก หญิงที่ครอบครัวล้มเหลวจึงมีทางเลือกด้านอาชีพไม่มากนัก พวกหล่อนจำนวนไม่น้อยจึงจำต้องยินยอมค้าประเวณีอย่างไม่ทางเลือก

ส่วนในกรณีของวาทกรรมความสกปรกของหญิงขายบริการนั้น ผู้ประกอบอาชีพค้าประเวณีมักถูกสังคมประณามเหยียดว่าเป็นหญิงเกียจคร้าน ไม่ยอมใช้แรงงานเพื่อแลกกับเงินเพราะกลัวเหนียว เป็นคนรักสนุก ล่าสอนทางเพศ ไม่มีสาระในชีวิต เหยียบขี่ไถ่ไม่ฝ่อ คนเหล่านี้เป็นผู้หญิงชั้นต่ำ และเป็นพาหะของโรค อันตรกสัมพันธ์กับหญิงที่ดีซึ่งจะต้องขยันทำงาน รักษานวลสงวนตัว และเก่งการบ้านการเรือน

เมื่อสังคมมีการพัฒนามากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มีความเจริญทางการค้ามากขึ้น มีความเป็นเสรีนิยมมากขึ้น สังคมให้ความสำคัญกับความเป็นปัจเจกชนนิยม สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลสูงขึ้น ในขณะที่โอกาสทางการศึกษาของหญิงถูกขยายให้กว้างจนเท่าเทียมกับชาย และส่งผลให้โอกาสของหญิงในการทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้ก็มีเพิ่มขึ้นอย่างมาก อันนำไปสู่การทำทลายวาทกรรมแม่ศรีเรือน หรือความเป็นช้างเท้าหลังของหญิง

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมดังกล่าวส่งผลให้วาทกรรมครอบงำที่วางด้วยชายเป็นใหญ่ไม่สอดคล้องกับสภาวะปัจจุบันและก่อให้เกิดการตั้งคำถามอย่างต่อเนื่อง ภายใต้บริบทดังกล่าวได้เอื้ออำนวยให้เกิดวาทกรรมต่อต้านขึ้นอย่างน้อย 2 ชุด คือ “วาทกรรมสตรีนิยม” และ “วาทกรรมความเป็นปกติของอาชีพขายบริการทางเพศ” ซึ่งวาทกรรมเหล่านี้ได้พัฒนาความเข้มแข็งขึ้นจนกลายเป็นวาทกรรมหลักได้สำเร็จในหลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาแล้วแถบยุโรป

และอเมริกา ภาคปฏิบัติการของวาทกรรมทั้ง 2 แสดงออกในรูปของการเป็นผู้นำของหญิง การทำงานนอกบ้านและเป็นช่างทำหน้าของหญิง กระแสเรียกร้องเกี่ยวกับการจดทะเบียนโสเภณี ที่จะนำมาซึ่งโอกาสในการเก็บภาษีเงินได้ของผู้ประกอบอาชีพโสเภณี และการเปลี่ยนแปลงกฎหมายเพื่อรับรองความเสมอภาคทางเพศ เป็นต้น

วาทกรรมต่อต้านทั้ง 2 ชุตข้างต้น ได้แพร่ขยายและมีอิทธิพลในเขตการท่องเที่ยวเชิงบันเทิงของอำเภอเบตงค่อนข้างสูง ดังจะพบว่าในคลัสเตอร์การท่องเที่ยวของเบตงให้การยอมรับว่า การขายบริการทางเพศเป็นอาชีพที่สุจริต สามารถสร้างรายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัวให้ดำรงชีพอยู่ได้เฉกเช่นอาชีพอื่น ๆ ทั่วไป การขายบริการทางเพศเป็นอาชีพที่ต้องใช้ทักษะ จำเป็นต้องได้รับการเรียนรู้ ใช้ประสบการณ์ และใช้ความสามารถพิเศษเพื่อให้ได้เงินมา ซึ่งผู้หญิงที่ประกอบอาชีพขายบริการทางเพศต้องมีการพัฒนาอาชีพ พัฒนาภาษา การแต่งตัว และเทคนิคการให้บริการอยู่ตลอดเวลา การศึกษาครั้งนี้พบว่าหญิงขายบริการมีความภูมิใจในอาชีพของตัวเองที่คนรอบข้างจะต้องคอยเอาอกเอาใจ พวกหล่อนภูมิใจที่ได้ส่งเงินไปให้ครอบครัวเป็นประจำทุกเดือน รวมทั้งยังนำรายได้บางส่วนไปใช้เพื่อช่วยเหลือสังคม ไม่ว่าจะเป็นช่วยเหลือกรณีน้ำท่วม การทำบุญ การบริจาค อีกทั้งบางคนยังแบ่งเวลาเข้าร่วมปฏิบัติธรรมโดยบวรชีพรามณ์ ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ที่หญิงขายบริการทำนั้นไม่แตกต่างไปจากคนทั่วไปที่กระทำกัน หญิงขายบริการเหล่านี้โดยทั่วไปมีรายได้สูง พวกหล่อนจึงมีการยกสถานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้นโดยการนำเงินไปซื้อบ้าน ซื้อที่ดิน ซื้อรถซื้อเครื่องประดับราคาแพง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเองในฐานะของผู้ประกอบอาชีพสุจริต และสังคมให้การยอมรับอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะในบริบทของเมืองท่องเที่ยวเฉกเช่นเบตง

บทสรุปและการอภิปรายผล

อำเภอเบตงเป็นเมืองท่องเที่ยวที่เน้นความบันเทิง ซึ่งนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่มีเป้าหมายในการซื้อความสุขจากหญิงขายบริการทางเพศ อันส่งผลให้ธุรกิจการค้าบริการทางเพศกลายเป็นธุรกิจยุทธศาสตร์สำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอเบตง การศึกษาในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่าหญิงขายบริการสามารถเสริมสร้างพลังอำนาจได้ในระดับสูง โดยมีการแสดงออกเชิงอำนาจหลากหลายรูปแบบ อาทิ การทำให้คนใกล้ชิด (ทั้งแม่บ้าน คนเชียร์แขก และเจ้าของสถานประกอบการ) ต้องหันมาเอาอกเอาใจ การเป็นฝ่ายรุกในการเลือกแขกที่สอดคล้องกับรสนิยมของตน การปฏิเสธไม่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวชาวไทย การเป็นฝ่ายรุกในการต่อรองเพื่อกำหนดอัตราค่าบริการของตนเอง และการใช้เทคนิคในการเป็นฝ่ายกำหนดรูปแบบการให้บริการแก่แขก

การสถาปนาอำนาจของหญิงขายบริการดังกล่าวเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของบริบทเชิงพื้นที่ที่มีธุรกิจการค้าบริการทางเพศเป็นหัวใจสำคัญ อันส่งผลให้หน่วยงานของรัฐให้ความสำคัญ รวมทั้งหญิงบริการเองมีการสะสมทรัพยากรเชิงอำนาจในรูปของความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ การเสริมความงาม การเรียนรู้เกี่ยวกับเทคนิคการให้บริการเพื่อให้เกิดความประทับใจ และการสร้างเครือข่าย นอกจากนี้การสถาปนาอำนาจของหญิงขายบริการยังเกิดขึ้นภายใต้บริบทของ “วาทกรรมสตรีนิยม”

ที่กำลังมีอิทธิพลเข้าครอบงำ พร้อม ๆ กับ “วาทกรรมความสกปรกของหญิงขายบริการ” กำลังเสื่อมสลาย และการเข้ามาแทนที่ของ “วาทกรรมความเป็นปกติของอาชีพขายบริการทางเพศ”

การศึกษาครั้งนี้พบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจและมีคุณค่าเชิงทฤษฎีที่ควรหยิบยกขึ้นมาอภิปรายผลอย่างน้อย 2 ประเด็น คือ ประเด็นแรก เจื่อนไขที่เอื้ออำนวยต่อการสถาปนาอำนาจของหญิงขายบริการทางเพศ ซึ่งพบว่าจำเป็นต้องใช้ทั้งทฤษฎีสังคมวิทยากระแสหลักที่ให้ความสำคัญกับการครอบครองทรัพยากรเชิงอำนาจ (Olsen, 1978; Wanthana, 2008) และแนวคิดของ Michel Foucault ที่เน้นอำนาจของวาทกรรม และปฏิบัติการเชิงวาทกรรมเป็นสำคัญ (Samukkethum, 2011) นอกจากนี้ เจื่อนไขของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เน้นบันเทิงก็ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้ออำนวยต่อการสถาปนาอำนาจของหญิงขายบริการอีกด้วย จึงกล่าวได้ว่า การสถาปนาอำนาจของผู้ไร้อำนาจเป็นปรากฏการณ์ที่ซับซ้อน ดังนั้นจึงต้องใช้หลาย ๆ ทฤษฎีประกอบกันจึงจะสามารถให้การอธิบายได้อย่างครอบคลุม

ประเด็นสุดท้าย การทำให้อาชีพขายบริการทางเพศกลายเป็นสถาบัน (institutionalization of prostitution) เนื่องจากธุรกิจขายบริการทางเพศเป็นยุทธศาสตร์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวของเมืองเบตง ธุรกิจดังกล่าวก่อให้เกิดธุรกิจเชื่อมโยงตามมาอีกเป็นจำนวนมาก อันส่งผลให้ภาครัฐให้ความสำคัญและหันมาจัดระเบียบสถานบริการเหล่านี้อย่างจริงจัง อาทิ เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการจราจรอย่างใกล้ชิด เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเข้าไปตรวจโรคเป็นประจำทุกเดือน พร้อมกับจัดทำทะเบียนหญิงขายบริการ และเทศบาลเบตงจัดโซนนิ่งสำหรับเป็นย่านของธุรกิจขายบริการทางเพศอย่างเฉพาะเจาะจง พร้อมกับปรับปรุงเส้นทางคมนาคมเพื่อให้เกิดความสะดวก เมื่อวิเคราะห์ในเชิงระบบ (system analysis) จะพบว่า ธุรกิจขายบริการทางเพศเป็น “ระบบย่อย” (subsystem) ที่ทำหน้าที่สำคัญและจำเป็นต่อระบบเศรษฐกิจแห่งเมืองเบตง แต่เมื่อมองจากสายตาคนนอกคงปฏิเสธไม่ได้ว่าการขายบริการทางเพศเป็นธุรกิจที่ผิดกฎหมาย ดังนั้นจึงต้องหลบ ๆ ซ่อน ๆ อยู่ในมุมมืด แต่จากผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า การขายบริการทางเพศในเมืองเบตงเป็นธุรกิจที่เปิดเผย มีหน่วยงานรัฐเข้าไปอำนวยความสะดวก เพราะตระหนักดีว่าเป็นธุรกิจเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว ธุรกิจการขายบริการทางเพศในเมืองเบตงจึงมีความเป็นสถาบัน ดังจะพบว่ามีการดำเนินการอย่างโจ่งแจ้งแจกเซ็นธุรกิจสีขาวโดยทั่ว ๆ ไป มีหน่วยงานสาธารณสุขเข้าไปทำทะเบียนโสเภณี มีเจ้าหน้าที่เข้าไปเก็บค่าบริการประจำเดือน และเป็นสถานที่ปลอดภัยสำหรับให้ความสุขแก่นักท่องเที่ยวได้ตลอด 24 ชั่วโมง

เอกสารอ้างอิง

- Anumanrachathon, Phraya (1979). *Fuen quam lang*, Vol. 3, [in Thai], Bangkok: Sueksit Siam.
- Fine Arts Department. (1980). *First Thai Enacted Law*, [in Thai], Bangkok: Kurusapa Printing.
- Foucault, M. (1980). *Power/Knowledge: Selected Interviews and other Writing 1972-1977*.
- Edited by Collin Gordon. Translated by Gordon, Colin;

- Foucault, M. (1984). *History of Sexuality: An Introduction*. Harmondsworth: Penguin Books.
- Ganjanapan, A. (2012). *Critical Thinking of Foucault: From Discourse of Subject to the Turning Point of the Self*, [in Thai]. Chiang Mai: Chiang Mai University.
- La Loubere, S. (1967). *Du Royaume deSiam*, Vol. 1, [in Thai]. translated by Sant T. Komonbut, Bangkok: Progress Publishing.
- Oksala, J. (2008) *How to Read Foucault*, New York and London: W. W. Norton & Company.
- Olsen, M. E. (1978). *The Process of Social Organization*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Ritzer, G. (1988) *Sociological Theory*, New York: McGraw-Hill Publishing Company.
- Samukkethum, S. (2011). *Establishment of the Powerless*, [in Thai], Bangkok: Machalongkun BSC. Publishing.
- Thosakul, R. (2005). *The Concept of Power*, [in Thai] Bangkok: Office of National Research Council of Thailand.
- Uthai Yantharo, Phramaha (1995) *Buddhist Ways for Society, Social Philosophy and Politics of Buddhism*, [in Thai], Bangkok: Thammasal Publishing.
- Virakulthawan, S. (2003) *Presentation of Selves of Bar Beer Girls*, [in Thai], Chiang Mai: Foundation for Women, Bangkok.
- Weber, M. (1978) *Economy and Society*, London: University of California.
- Wanthana, S. (2008). *Power*, [in Thai], Political Science and Public Administration Department, Kasetsart University.
- Yimlamai, S. (2007) *Self and Identities and Female Sex Workers in Southern Boarder Cities*, [in Thai], Ph.D. thesis in Thai Study, Mahasarakham University.

วารสาร
พัฒนา
สังคม
JSD